

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ АГРОТЕХНОЛОГІЙ ТА ЕКОЛОГІЇ

Полтава, 2021 р.
В. Валентина АРАНЧІЙ

НАСКРІЗНА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ

освітньо-професійна програма

Екологія

спеціальність

101 Екологія

галузь знань

10 Природничі науки

ступінь вищої освіти

бакалавр

ПОЛТАВА 2021

Розробники:

Писаренко Павло, доктор сільськогосподарських наук, професор.
Самойлік Марина, доктор економічних наук, професор.
Тараненко Анна, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.
Калініченко Володимир, кандидат сільськогосподарських наук, доцент.
Диченко Оксана кандидат сільськогосподарських наук.

Наскрізна програма практики розглянута та схвалена
на засіданні кафедри екології збалансованого природокористування та захисту
довкілля

Протокол від «30» серпня 2021 р. № 1

Завідувач кафедри
екології збалансованого природокористування
та захисту довкілля

Павло ПИСАРЕНКО

Наскрізна програма практики схвалена
науково-методичною радою спеціальності 101 Екологія

Протокол від «30» серпня 2021 р. №1

Голова науково-методичної ради
спеціальності Екологія

Марина ПИЦАЛЕНКО

ВСТУП

Наскрізна програма практики розробляється згідно освітньо-професійної програми Екологія та навчального плану підготовки студентів ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 101 Екологія.

Метою практики є:

- набуття студентами компетентностей, на основі отриманих в Університеті теоретичних знань, для прийняття самостійних рішень у виробничих умовах та досягнення програмних результатів навчання;
- оволодіння сучасними методами, навичками, вміннями та формами організації праці у сфері професійної діяльності студентами;
- виховання потреби систематично поповнювати свої знання та застосовувати їх в майбутній професійній діяльності.

Завдання практики:

- набуття здобувачами вищої освіти вмінь і практичних навичок у сфері охорони навколишнього середовища;
- оволодіння методами збирання, обробки та інтерпретації результатів екологічних досліджень, необхідних для комплексного системного аналізу та прогнозування стану довкілля й прийняття зважених природоохоронних рішень;
- оволодіння навичками, проектною, організаційною та управлінською діяльністю у сфері охорони навколишнього середовища та збалансованого природокористування;
- обговорення та пояснення власних результатів та формулювання висновків, опанування практичними навичками екологічних досліджень.

Проходження практики сприяє формуванню *компетентностей:*
загальних

1. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
2. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
3. Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.
6. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
7. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
8. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
9. Здатність працювати в команді.
10. Навички міжособистісної взаємодії.
11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
12. Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства, прав і свобод людини і громадянина України.

13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахових

1. Знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

2. Здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

3. Розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук.

4. Знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

5. Здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

6. Здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

7. Здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

8. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

9. Здатність до участі в розробці системи управління та поводження з відходами виробництва та споживання.

10. Здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.

11. Здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

12. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

14. Здатність приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроecosystem.

15. Здатність щодо використання системного підходу при розробці заходів щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.

16. Здатність до виявлення та оцінювання екологічно кризових територій та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

програмних результатів навчання:

1. Демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.
2. Розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.
3. Розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень у сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.
4. Використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.
5. Знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.
6. Виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.
7. Розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.
8. Уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.
9. Демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.
10. Уміти застосовувати програмні засоби, ГІС-технології та ресурси Інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень.
11. Уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.
12. Брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поведження з виробничими та муніципальними відходами.
13. Уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.
14. Уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.
15. Уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.
16. Обирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду й екологічної мережі.
17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.
18. Поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
19. Підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.
20. Уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.
21. Уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для

проведення досліджень, збору та обробки даних.

22. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.

23. Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

24. Розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

25. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

26. Вміти приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроecosystem.

27. Уміти виявляти та оцінювати екологічні ризики та еколого-економічні збитки за забруднення довкілля та розробляти рекомендації щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.

28. Розробляти системи заходів з виявлення та оцінювання екологічно кризових територій та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

1. ОПИС ПРАКТИК

Навчальним планом підготовки студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти бакалавр спеціальності 101 Екологія денної форми навчання 2020 року набору передбачені наступні види практик (табл. 1).

Таблиця 1

Види, назви і обсяги практик студентів освітньо-професійною програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія

№ з/п	Назва практики	Семестр	Обсяг практики	
			кредитів ЄКТС	годин
Навчальна практика				
1.	Комплексна навчальна практика I	2	7,5	225
2.	Комплексна навчальна практика II	4	7,5	225
Виробнича практика				
3.	Виробнича практика	6	6	180
Переддипломна практика				
4.	Переддипломна практика	8	6	180

1.1. Навчальна практика «Комплексна навчальна практика І»

Метою навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» є: ознайомлення із сучасним станом рослинного і тваринного світу Полтавської області, рідкісними та зникаючими видами; поглиблення знань з генезису, властивостей і морфологічних ознак гірських порід та мінералів; набуття навичок розпізнавання в польових умовах результатів діяльності геологічних факторів із різними джерелами енергії, гірських порід, в тому числі ґрунтоутворних, та форм рельєфу; закріплення теоретичних знань про майбутній фах, професію еколога, її роль і значення у сучасних умовах; прискорити адаптацію до умов вузівського життя, створити умови для вибору здобувачів напрямку своєї подальшої спеціалізації в процесі навчання.

Мета навчальної практики реалізується у процесі опанування студентами тематичних блоків (табл. 2).

Таблиця 2

Тематичні блоки навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія

Тематичний блок навчальної практики	Обсяг тематичного блоку, годин		Назва кафедри, яка здійснюватиме керівництво тематичним блоком
	кредитів ЄКТС	годин	
Біологія	3	90	Захисту рослин
Землелогія	3	90	Екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Метеорологія і кліматологія	1,5	45	Екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Разом	7,5	225	-

Завдання навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» відповідає тематичним блокам:

Тематичний блок «Біологія»:

- вивчення структури та функції різних організмів;
- з'ясування особливостей живого на субклітинному та клітинному рівнях, а також на рівні організму;
- вивчення характерних особливостей мікробо-, фіто- та зооценозів в різних екологічних умовах;
- визначення генотипових ознак, типів мінливості та оцінка впливу мутагенів на спадковість живих організмів;
- вивчення механізмів адаптації живих організмів до дії несприятливих факторів і можливості управління цими процесами.

Тематичний блок «Землелогія»:

- засвоєння методики комплексного дослідження геологічних, стратиграфічних, геоморфологічних, гідрологічних та гідрогеологічних показників території;
- встановлення зв'язку на місцевості між геологічними процесами та формами рельєфу і гірськими породами, що утворилися;
- вивчення впливу окремих екзогенних процесів на генезис, властивості та морфологічні ознаки окремих ґрунтоутворних порід.

Тематичний блок «Метеорологія і кліматологія»:

- закріплення та поглиблення теоретичних знань про основні метеорологічні елементи, взаємозв'язки між ними, основні закономірності їх добового та річного ходу;
- набуття навичок роботи з метеорологічними приладами та вміння проводити метеорологічні й мікрокліматичні спостереження, камеральне опрацювання й аналіз їх результатів і написання наукових звітів;
- ознайомлення з метеорологічною станцією та організацією роботи на ній.

Проходження навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності;
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації;
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);
- здатність працювати в команді;
- навички міжособистісної взаємодії;
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт;

фахових:

- здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

програмних результатів навчання:

- розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування;
- уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень;
- усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів;
- поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень;

- підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти;
- уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.

1.2. Навчальна практика «Комплексна навчальна практика II»

Метою навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» є: поглиблення і закріплення теоретичних знань здобувачів вищої освіти, щодо структури, динаміки й екологічного стану природно-територіальних комплексів та картографування ландшафтів; особливостей функціонування агроєкосистем та методів управління ними для забезпечення високої продуктивності, енергетичної ефективності та екологічної збалансованості. Поглиблення та закріплення практичних навичок спрямованих на засвоєння концепцій здійснення моніторингу навколишнього природного середовища.; виконання основних польових дослідів і спостережень; дослідження негативних антропогенних впливів на агроєкосистеми.

Мета навчальної практики реалізується у процесі опанування студентами тематичних блоків (табл. 3).

Таблиця 3

Тематичні блоки навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія

Тематичний блок навчальної практики	Обсяг тематичного блоку, годин		Назва кафедри, яка здійснюватиме керівництво тематичним блоком
	кредитів ЄКТС	годин	
Ландшафтна екологія та природно заповідний фонд	3	90	Екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Моніторинг довкілля	3	90	Екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Агроєкологія	1,5	45	Екології, збалансованого природокористування та захисту довкілля
Разом	7,5	225	-

Завдання навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» відповідає тематичним блокам:

Тематичний блок «Ландшафтна екологія та природно заповідний фонд»:

- формування навичок проведення досліджень природно-територіальних комплексів;
- опанування методики з вивчення умов та закономірностей формування й змін екологічних ситуацій в межах окремих природно-територіальних комплексів;

- освоєння методики та програмного забезпечення з картографування природно-територіальних комплексів;
- засвоєння принципів проведення цільових індивідуальних та колективних екологічних досліджень.

Тематичний блок «Моніторинг довкілля»:

- оволодіння базовими знаннями щодо створення та функціонування системи моніторингу;
- вивчення принципів узгодженості організаційно-методичного забезпечення сумісності технічного, інформаційного і програмного забезпечення складових частин системи моніторингу довкілля;
- обґрунтування принципів своєчасності та систематичності спостережень за станом довкілля в зоні дії техногенних об'єктів, отримання, комплексності оброблення та використання екологічної інформації, що знаходиться і зберігається в системі моніторингу;
- формування знань та вмінь, що необхідні майбутньому фахівцеві для роботи в природоохоронних службах, у регіонах, де екологічна ситуація залишається вкрай складною, навантаження на природне середовище зростає, а забруднення і виснаження природних ресурсів продовжує загрожувати здоров'ю населення.

Тематичний блок «Агроекологія»:

- ознайомлення зі складом і структурою основних типів агроєкосистем;
- визначення функціональну роль та екологічні особливості компонентів агроєкосистеми;
- ознайомлення із масо- та енергообміну в агроєкосистемах;
- дослідження фактори стійкості та продуктивності агроєкосистеми;
- оцінювання екологічного стану агроландшафтів.

Проходження навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- здатність працювати в команді.
- навички міжособистісної взаємодії.
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

фахових:

- знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

- здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

- здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

- здатність приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроecosystem.

- здатність щодо використання системного підходу при розробці заходів щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей

програмних результатів навчання:

- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

- знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.

- виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

- уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

- уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.

- вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

- усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

- поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.

- підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.

- уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.

- вміти приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроecosystem.

- розробляти системи заходів з виявлення та оцінювання екологічно кризових територій та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

1.3. Виробнича практика

Метою виробничої практики є: формування у майбутнього спеціаліста компетентностей для подальшої професійної діяльності та практичного досвіду у сфері екології; знань з екологічних аспектів господарської діяльності та вмінь щодо оцінки даного впливу.

Завдання виробничої практики: вміти оцінити природне середовище та екологічний стан атмосфери, літосфери і гідросфери в межах досліджуваного об'єкту; освоїти сучасні технології і виробничі процеси; зібрати та проаналізувати інформацію про вплив досліджуваного об'єкта на навколишнє середовище; досліджувати сучасну екологічну ситуацію району, площ зони впливу підприємств; збір фактичного матеріалу для виконання індивідуальних завдань.

Проходження виробничої практики сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
- здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- здатність працювати в команді.
- навички міжособистісної взаємодії.
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахових:

- знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.
- знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.
- здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.
- здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.
- здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

- здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

- здатність до участі в розробці системи управління та поводження з відходами виробництва та споживання.

- здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.

- здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

- здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

- здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

- здатність приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроecosystem.

- здатність щодо використання системного підходу при розробці заходів щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей

- здатність до виявлення та оцінювання екологічно кризових територій та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

програмних результатів навчання:

- демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

- використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.

- знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.

- розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

- уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

- демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

- уміти застосовувати програмні засоби, ГІС-технологій та ресурси інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень.

- уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.

- брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами.

- уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

- уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.
- уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.
- усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.
- поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
- підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.
- уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.
- уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.
- брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.
- демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.
- розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

1.4. Переддипломна практика

Метою переддипломної практики є: засвоєння компетентностей, необхідних для проведення екологічних досліджень, вирішення практичних проблем у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, розробки проектів, заходів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля та їх впровадження; збір та опрацювання фактичних матеріалів для виконання кваліфікаційної роботи.

Завданням переддипломної практики є: формування практичних навичок щодо проведення екологічних досліджень, збору та обробки даних; розробки та впровадження природоохоронних заходів та проектів, розв'язання проблем у сфері захисту навколишнього середовища; вміння працювати з фактичним матеріалом, аналізувати, узагальнювати і використовувати його для написання кваліфікаційної роботи.

Проходження переддипломної практики сприяє формуванню компетентностей:

загальних:

- знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

- здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
- здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
- здатність спілкуватися іноземною мовою.
- здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

- здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
- здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- здатність працювати в команді.
- навички міжособистісної взаємодії.
- здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
- здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства, прав і свобод людини і громадянина України.

- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

фахових:

- знання та розуміння теоретичних основ екології, охорони довкілля та збалансованого природокористування.

- здатність до критичного осмислення основних теорій, методів та принципів природничих наук.

- розуміння основних теоретичних положень, концепцій та принципів математичних та соціально-економічних наук.

- знання сучасних досягнень національного та міжнародного екологічного законодавства.

- здатність до оцінки впливу процесів техногенезу на стан навколишнього середовища та виявлення екологічних ризиків, пов'язаних з виробничою діяльністю.

- здатність до використання основних принципів та складових екологічного управління.

- здатність проводити екологічний моніторинг та оцінювати поточний стан навколишнього середовища.

- здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

- здатність до участі в розробці системи управління та поводження з відходами виробництва та споживання.

- здатність до використання сучасних інформаційних ресурсів для екологічних досліджень.

- здатність інформувати громадськість про стан екологічної безпеки та збалансованого природокористування.

- здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

- здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

- здатність приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроєкосистем.

- здатність щодо використання системного підходу при розробці заходів щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей

- здатність до виявлення та оцінювання екологічно кризових території та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

програмних результатів навчання:

- демонструвати розуміння основних принципів управління природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

- розуміти основні екологічні закони, правила та принципи охорони довкілля та природокористування.

- розуміти основні концепції, теоретичні та практичні проблеми в галузі природничих наук, що необхідні для аналізу і прийняття рішень в сфері екології, охорони довкілля та оптимального природокористування.

- використовувати принципи управління, на яких базується система екологічної безпеки.

- знати концептуальні основи моніторингу та нормування антропогенного навантаження на довкілля.

- виявляти фактори, що визначають формування ландшафтно-біологічного різноманіття.

- розв'язувати проблеми у сфері захисту навколишнього середовища із застосуванням загальноприйнятих та/або стандартних підходів та міжнародного і вітчизняного досвіду.

- уміти проводити пошук інформації з використанням відповідних джерел для прийняття обґрунтованих рішень.

- демонструвати навички оцінювання непередбачуваних екологічних проблем і обдуманого вибору шляхів їх вирішення.

- уміти застосовувати програмні засоби, ГІС-технологій та ресурси інтернету для інформаційного забезпечення екологічних досліджень.

- уміти прогнозувати вплив технологічних процесів та виробництв на навколишнє середовище.

- брати участь у розробці та реалізації проектів, направлених на оптимальне управління та поводження з виробничими та муніципальними відходами.

- уміти формувати ефективні комунікаційні стратегії з метою донесення ідей, проблем, рішень та власного досвіду в сфері екології.

- уміти доносити результати діяльності до професійної аудиторії та широкого загалу, робити презентації та повідомлення.

- уміти пояснювати соціальні, економічні та політичні наслідки впровадження екологічних проектів.
- вибрати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.
- усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.
- поєднувати навички самостійної та командної роботи задля отримання результату з акцентом на професійну сумлінність та відповідальність за прийняття рішень.
- підвищувати професійний рівень шляхом продовження освіти та самоосвіти.
- уміти формувати запити та визначати дії, що забезпечують виконання норм і вимог екологічного законодавства.
- уміти обирати оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних.
- брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій щодо збереження довкілля.
- демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.
- розуміти і реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
- зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.
- вміти приймати організаційні, природоохоронні та інші рішення, які забезпечують екологічно безпечне функціонування агроєкосистем.
- уміти виявляти та оцінювати екологічні ризики та еколого-економічні збитки за забруднення довкілля та розробляти рекомендації щодо зменшення техногенного навантаження на території та здоров'я людей.
- розробляти системи заходів з виявлення та оцінювання екологічно кризових території та надання рекомендацій щодо їх відновлення.

2. ЗМІСТ ПРАКТИК

2.1. Навчальна практика «Комплексна навчальна практика І»

Тематичний блок «Біологія»:

Тема 1. Особливості видового складу флори парку ПДАУ. Інструктаж про правилами поведження під час екскурсій та безпеки життєдіяльності. Ознайомлення з видовим складом дендрофлори парку території Полтавського державного аграрного університету. Реліктові види парку, особливість їх поширення в природі та заходи щодо їх збереження.

Тема 2. Природно-кліматичних умов та видовий склад флори і фауни Полтавської області. Природно-кліматичні умови Полтавщини, особливості будови рельєфу, ґрунтів. Сезонні зміни в рослинному і тваринному світі. Основні біогеоценози Лісостепової та Степової зон на території Полтавщини. Видовий склад фонових та раритетних видів флори і фауни регіону. Заповідні території Полтавщини, їх сучасний стан та перспективи розвитку. Антропогенний вплив на навколишнє середовище регіону.

Тема 3. Видовий склад деревних порід парків м. Полтави. Ознайомлення з принципом підбору деревних порід для створення штучних екосистем, їх значенням в урбоекосистемах. Особливості садово-паркового мистецтва урботериторій міста Полтави. Ярусність деревних порід парку, причини її виникнення та значення. Значення зелених насаджень в покращенні якості атмосферного повітря міст та зменшення шумового забруднення навколишнього середовища.

Тема 4. Особливості біологічного різноманіття регіонального ландшафтного парку. Особливості організації і функціонування регіонального ландшафтного парку. Представники рослинного і тваринного світу регіонального парку, особливості рельєфу даної території. Вплив штучно створеного об'єктів на зміну стадій території парку, формування нових суцесій та ландшафтів зазначеної території.

Тема 5. Екзотичні тварини області. Ознайомлення з фауністичною колекцією Полтавського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді. Особливості будови тварин в зв'язку з особливостями середовища їх існування. Адаптації тварин до середовища їх існування. Участь в догляді за тваринами.

Тема 6. Особливості будови організму людини. Особливості будови та функціонування організму людини. Екологічні фактори впливу на здоров'я людини. Патології, які виникають при вживанні алкоголю, наркотиків та паління. Особливості онтогенезу організму людини та вплив на нього факторів навколишнього середовища.

Тематичний блок «Землелогія»:

Тема 1. Техніка безпеки при проходженні практики. Визначення маршрутів практики. Знайомство з основними принципами польових досліджень і спостережень для геологічної, геоморфологічної та гідрологічної характеристики території. Ознайомитися з природно-геологічними умовами

Полтавщини та з особливостями будови рельєфу, ґрунтів, геологічною будовою та покладами корисних копалин області.

Тема 2. Ознайомча практика на місцевості. Дослідження та опис річкової долини р. Ворскли в межах околиці м. Полтава. Визначення основних генетичних типів та форм рельєфу: їх висоти та глибини, стрімкість схилів, експозиції схилів, виділення та дослідження бровки долини, терас та заплави р. Ворскли з описом алювіальних відкладень. Фотографування найбільш характерних форм рельєфу.

Тема 3. Комплексна групова робота по дослідженню гірських порід у природних та штучних відслоненнях. Дослідження гірських порід у природних та штучних відслоненнях. Дослідження конусу виносу делювію. Ознайомлення з правилами відбору зразків для камерального аналізу. Вивчення зразків відібраних з товщі осадових відкладів, встановлення їх структури, текстури, мінералогічного складу.

Тема 4. Характеристика ознак діяльності тимчасових водотоків. Складання карти осередків ерозії, виявлення причин формування послідовного ланцюга генетично пов'язаних ерозійних форм, розробка заходів протидії ерозії.

Тематичний блок «Метеорологія і кліматологія»:

Тема 1. Методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних. Обґрунтування основних завдань й встановлення цілей проведення досліджень. Вивчення будови приладів для вимірювання метеорологічних величин та принципів роботи з ними.

Тема 2. Стаціонарні та маршрутні спостереження. Проведення спостережень за маршрутом. Конспектування отриманих даних та фото фіксація об'єктів дослідження.

Тема 3. Екскурсія на Полтавську державну сільськогосподарську дослідну станцію ім. М.І. Вавилова. Ознайомлення з метеорологічною станцією та її облаштуванням, з вимогами щодо облаштування метеорологічного майданчика. Вивчення схеми розміщення приладів та обладнання на метеомайданчику. Ознайомлення з методикою та вимогами щодо організації стаціонарних метеорологічних спостережень. Проведення стаціонарних спостережень на точках. Конспектування отриманих даних та фото фіксація об'єктів дослідження.

Тема 4. Узагальнення результатів стаціонарних і маршрутних спостережень. Опрацювання результатів спостережень на точці й на маршруті. Побудова графіків денного ходу метеорологічних величин: температури повітря і ґрунту, відносної вологості повітря, атмосферного тиску, вітру. Аналіз денного ходу метеорологічних величин. Установлення загальної тенденції їх зміни, закономірностей взаємозалежності між ними. Визначення хмар, типу і класу погоди за спостережуваний період. Аналіз мікрокліматичних відмінностей на точках маршруту практики. Складання опису особливостей точки стаціонарних спостережень.

Тема 5. Аналіз отриманих даних. Заповнення зведеної відомості, оформлення картосхем, діаграм та друк фотографій, зроблених під час проходження практики. Формування висновків на основі одержаних даних.

2.2. Навчальна практика «Комплексна навчальна практика II»

Тематичний блок «Ландшафтна екологія та природно заповідний фонд»:

Тема 1. Компоненти і чинники природно-територіальних комплексів.

Ознайомлення з основними компонентами природно-територіальних комплексів (ПТК). Оцінювання основних компонентів навколишнього середовища. Вивчення процесу походження ландшафтів, їх розвитку, структури, функціонування, динаміки та поширення.

Тема 2. Оптимальні методи та інструментальні засоби для проведення досліджень, збору та обробки даних. Обґрунтування методологічних підходів та методів ландшафтних досліджень. Вивчення основних завдань й встановлення цілей проведення досліджень.

Тема 3. Збір загальних даних про парк на території Полтавського державного аграрного університету. Вивчення й опис історії посадок парку на території ПДАА. Проведення замірів площі паркової зони. Визначення сучасних контурів парку, стилю його планування, а також розташування дорожньо-стежкової мережі.

Проведення картування дерев та встановлення санітарно-гігієнічної й естетичної оцінки паркових ценозів. Конспектування отриманих даних та фото фіксація об'єктів дослідження.

Тема 4. Аналіз дендрофлори насаджень парку ПДАУ. Визначення видового складу дендрофлори і місця їх зростання на досліджуваній ділянці парку. Характеристика та опис присутнього трав'яного ярусу. Встановлення ступеня зустрічаємості видів на території з уточненням видового складу трав'янистих рослин, їх ценотичної приналежності, екологічної групи та його проективне покриття (в балах). Конспектування отриманих даних та фото фіксація об'єктів дослідження.

Тема 5. Аналіз отриманих даних. Заповнення зведеної відомості, оформлення картосхем, діаграм та друк фотографій, зроблених під час проходження практики. Формування висновків на основі одержаних даних.

Тематичний блок «Моніторинг довкілля»:

Тема 1. Місце моніторингу в системі управління станом навколишнього природного середовища. Вивчення принципів організації й функціонування системи моніторингу навколишнього природного середовища. Обговорення об'єктів і суб'єктів моніторингу довкілля та їхньої діяльності.

Тема 2. Обґрунтування методів проведення досліджень, збору та обробки даних. Обґрунтування методів оцінювання забруднення навколишнього природного середовища, ознайомлення з будовою приладів та принципами відбору проб.

Тема 3. Визначення екологічного стану навколишнього природного середовища в м. Полтава. Обстеження території міста й проведення екологічних досліджень. Визначення ступеня забрудненості основних об'єктів моніторингу довкілля. Виявлення факторів й джерел забруднення навколишнього природного середовища у місті.

Тема 4. Аналіз стану навколишнього природного середовища Полтавської області. Ознайомлення й вивчення екологічної інформації, яка характеризує стан атмосферного повітря, водних, земельних ресурсів, рослинного й тваринного світу області. Аналіз статистичних даних Полтавської області, що публікується на веб-сторінці незалежного Регіонального інформаційно-моніторингового центру «Довкілля Полтавщини» (<http://ecorntu.in.ua/iformatsiyno-monitoringoviy-tsentr-dovkillya-poltavshhini/>).

Тема 5. Аналіз отриманих даних. Проведення аналізу результатів досліджень. Формування висновків на основі одержаних даних та надання рекомендацій щодо покращення екологічного стану.

Тематичний блок «Агроекологія»:

Тема 1. Аналіз видової та просторової структури агрофітоценозу. Аналіз видової структури агрофітоценозу (поле, сад, лука) та оцінка його екологічної стійкості; аналіз вертикальної та горизонтальної структури агроценозу, користуючись методами морфометрії; визначення фотосинтетичне зусилля фітоценозів, які знаходяться під різним ступенем антропогенного впливу.

Тема 2. Підготовка гербарію рослин агроєкосистем. Збирання необхідних екземплярів рослин в різних агрофітоценотичних умовах; вивчення морфологічних особливостей різних видів; систематизація зібраного матеріалу, користуючись визначниками рослин та атласами. Підготовка зразків для гербаризації.

Тема 3. Визначення забруднення нітратами продукції рослинництва. Обстеження зразків овочів з різних тепличних господарств на наявність іонів нітрогену, користуючись сучасними приладами; агроєкологічна оцінка різних технологій вирощування овочевої продукції в умовах закритого та відкритого ґрунту.

Тема 4. Порівняльна агроєкологічна характеристика фітоценозів інтенсивних та адаптивних технологій вирощування. Ознайомлення з роботою сучасних сільськогосподарських підприємств, які працюють за принципово різними технологіями; надання агроєкологічної характеристики об'єктів сільського господарства; аналіз продуктивності альтернативних систем виробництва і екологічної безпечності продукції.

2.3. Виробнича практика

Тема 1. Загальні відомості про базу практики.

Вид діяльності підприємства, його підпорядкованість, основна та супутня продукція виробництва, використання сировинних ресурсів, кількість

персоналу, собівартість продукції, рентабельність, найближчі населені пункти тощо.

Тема 2. Характеристика природно-кліматичних умов бази практики.

Проаналізувати місце розміщення, природно-кліматичні умови, геолого-гідрологічні умови, характеристика існуючого стану довкілля, соціально-економічні показники бази практики.

Тема 3. Характеристика екологічної ситуації на підприємстві.

Охарактеризувати основні технологічні процеси та об'єкти, що суттєво впливають на стан довкілля. Визначити кількість і склад твердих, рідких та газопилових викидів, скидів забруднюючих речовин, які потрапляють у природні екосистеми.

Тема 4. Система екологічного управління на базі практики.

Охарактеризувати основні положення екологічної політики бази практики, описати нормативну базу екологічного управління бази практики, методи/технології реалізації екологічної політики на базі практики.

2.4. Переддипломна практика

Зміст переддипломної практики повинен відповідати напряму досліджень здобувача вищої освіти першого бакалаврського рівня вищої освіти. Під час практики надається можливість отримати результати досліджень, що необхідні при написанні кваліфікаційної роботи.

Під час переддипломної практики здобувач вищої освіти повинен описати загальні відомості про базу практики (Тема 1) та виконати індивідуальне завдання, зміст та порядок якого затверджується керівником кваліфікаційної роботи.

Тема 1. Загальні відомості про базу практики.

Вид діяльності підприємства, його підпорядкованість, основна та супутня продукція виробництва, використання сировинних ресурсів, кількість персоналу, собівартість продукції, рентабельність, найближчі населені пункти тощо.

У процесі виконання індивідуального завдання науково-дослідної практики здобувач вищої освіти відповідно до кваліфікаційних вимог повинен:

- опрацювати літературні джерела щодо актуальності практичної задачі;
- дати характеристику предмету та об'єкта дослідження;
- визначити структуру та завдання дослідження;
- описати сутність, методика дослідження;
- зібрати дані, необхідні для вирішення практичної задачі.

Рекомендований перелік тематик індивідуальних завдань:

1. Оцінка впливу на атмосферне повітря об'єкту дослідження.
2. Оцінка впливу на водне середовище об'єкту дослідження.
3. Оцінка впливу на ґрунт об'єкту дослідження.

4. Визначення нормативів гранично допустимих викидів (ГДВ) забруднювальних речовин в атмосферу для об'єкту дослідження.
5. Визначення та нормативів гранично допустимих скидів (ГДС) забруднювальних речовин у водне середовище для об'єкту дослідження.
6. Розробка нормативів утворення відходів, їх знешкодження, утилізації або рекуперації для конкретного об'єкта господарської діяльності.
7. Складові частини екологічних програм охорони навколишнього середовища для локального / регіонального рівня.
8. Стратегічна екологічна оцінка різних проектів / об'єктів впливу на довкілля.
9. Системи автоматизації контролю стану навколишнього середовища (ЕОЛ-2000, улита «ризик» т.д.).
10. Моделювання та прогнозування стану довкілля та його компонентів.
11. Удосконалення організаційних та інженерно-технічних заходів і засобів щодо зменшення антропогенних навантажень на екосистеми і елементи довкілля.
12. Удосконалення технологій, спрямованих на зменшення обсягів викидів речовин антропогенного походження, а також оптимізація споживання невідновлюваних ресурсів.
13. Агроекологічний моніторинг довкілля.

3. ВИМОГИ ДО БАЗ ПРАКТИК

Практика студентів Полтавського державного аграрного університету (далі – Університету) проводиться на базах практики, які забезпечують виконання програм практики студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія.

Базами практики можуть бути суб'єкти господарювання, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, фізичні особи, які проводять незалежну професійну діяльність, органи державної влади і місцевого самоврядування, громадські формування, об'єкти структурних підрозділів Університету, а також бази за межами України за умови забезпечення ними виконання у повному обсязі програм практики.

Навчальна практика проводиться у навчальних аудиторіях, лабораторіях, на полігонах і навчально-дослідних ділянках та інших об'єктах структурних підрозділів Університету. Вони повинні мати відповідне матеріально-технічне, організаційне і навчально-методичне забезпечення.

Навчальна практика також може проводитися в підприємствах (організаціях, установах тощо), що оснащені за останніми тенденціями розвитку відповідної сфери професійної діяльності, забезпечують виконання програм практики. Вона проводиться науково-педагогічним, педагогічним працівником Університету для групи (підгрупи) студентів. З цими підприємствами (установами, організаціями тощо) укладаються договори.

Виробнича та переддипломна практики проводяться на базах практики. Підприємства (установи, організації тощо), що залучаються для проведення виробничої та переддипломної практики студентів, повинні відповідати наступним вимогам:

- наявність структурних підрозділів, напрям діяльності яких відповідає спеціальностям, за якими здійснюється підготовка студентів в Університеті;
- здатність забезпечити виконання програми практики;
- забезпечення кваліфікованого керівництва практикою студентів;
- забезпечення належних умов для проходження практики на виробництві з дотриманням правил і норм безпеки праці, виробничої санітарії відповідно до законодавства;
- надання студентам на час проходження практики можливості працювати на штатних посадах, робота на яких відповідає програмам практики (за згодою керівника підприємства (установи, організації тощо) та за наявності відповідних вакансій);
- надання студентам права користуватися документацією, необхідною для виконання програми практики, з урахуванням політики конфіденційності підприємства (установи, організації тощо);
- можливість наступного працевлаштування випускників Університету (на загальних підставах, за наявності вакансій).

4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИК

Організаційними заходами, що забезпечують підготовку та порядок проведення практики студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія є:

- розробка наскрізної і робочих програм практик;
- визначення баз практики;
- укладання договорів про проведення практики студентів між Університетом та підприємствами (установами, організаціями тощо);
- розподіл студентів за базами практики;
- підготовка для баз практики інформації про обсяги, зміст, період проведення практики студентів, потреби в обладнанні та матеріалах тощо;
- призначення керівників практики;
- складання індивідуальних завдань на практику;
- проведення настановчих зборів студентам;
- підготовка звітної документації за результатами проведення практики;
- інші заходи.

Відповідальність за організацію та проведення практики покладається на ректора Університету. Загальну організацію практики та контроль за її проведенням в Університеті здійснює керівник виробничої практики навчального відділу, на факультетах – декани, на кафедрах – завідувачі кафедр.

Функції організаторів, керівників та учасників практики визначаються Положенням про проведення практики студентів Полтавського державного аграрного університету.

Заходи, пов'язані з організацією практики студентів, визначаються наказом ректора Університету про проведення практики студентів.

Навчальна практика проводиться для академічної групи.

Навчальна практика тривалим окремим періодом у межах навчального року.

Керівник навчальної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- проводить студентам інструктаж з безпеки життєдіяльності;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам (за наявності);
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- перевіряє щоденники навчальної практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає звіт керівника навчальної практики на кафедру та керівнику виробничої практики навчального відділу;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Студенти, які проходять навчальну практику, зобов'язані:

- ознайомитися з програмою практики;

- отримати документи для проходження практики;
- пройти інструктаж з безпеки життєдіяльності та дотримуватися правил безпеки життєдіяльності;
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- оформити звітну документацію з практики та подати її керівнику практики від кафедри.

Виробнича та переддипломна практики студентів проводиться у виробничих умовах в період, що забезпечує можливість виконання студентами всіх видів робіт згідно програми практики.

На початку практики керівник підприємства (установи, організації тощо) призначає керівника від бази практики, а також забезпечує проведення студентам-практикантам інструктажів з охорони праці, ознайомлення з правилами внутрішнього трудового розпорядку бази практики, порядком отримання документації та матеріалів. Керівником практики від бази практики повинен бути фахівець, який працює на постійній основі. Кількість студентів-практикантів, яка закріплюється за ним, не перевищує десяти осіб.

На студентів-практикантів, які проходять практику на підприємстві (установі, організації тощо), розповсюджується законодавство України про працю та правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства (установи, організації тощо). За наявності вакантних місць та за відповідності змісту роботи програмі практики, вони можуть бути зараховані на штатну посаду.

Керівник виробничої, переддипломної практики від кафедри:

- розробляє методичне забезпечення практики студентів;
- забезпечує якість проходження практики студентів згідно з її програмою;
- розробляє та видає індивідуальні завдання студентам;
- контролює своєчасне прибуття студентів до баз практики;
- здійснює контроль за виконанням програми практики та термінами її проходження;
- проводить консультації щодо опрацювання та узагальнення зібраного матеріалу;
- перевіряє щоденники, звіти з практики та оцінює результати її проходження студентами;
- подає на кафедру звіт керівника виробничої та переддипломної практики;
- здійснює виконання інших функцій, визначених законодавством та внутрішніми нормативно-правовими актами Університету.

Керівник практики від бази практики:

- здійснює безпосереднє керівництво практикою студентів-практикантів згідно з програмою практики;
- знайомить студентів-практикантів із правилами внутрішнього розпорядку та контролює їх дотримання;
- повідомляє керівнику практики від кафедри про порушення студентом-практикантом трудової дисципліни та внутрішнього розпорядку;
- контролює ведення щоденника, підготовку звіту студентом-

практикантом;

- після закінчення практики складає відгук-характеристику на кожного студента-практиканта, де дає оцінку проходження практики.

Студенти, які проходять виробничу, переддипломну практику, зобов'язані:

- з'явитися на настановчі збори з питань проходження практики та звітування за її результатами;

- пройти цільовий інструктаж з охорони праці;
- отримати документи для проходження практики;
- ознайомитися з програмою практики;
- отримати індивідуальні завдання у керівника практики від кафедри;
- своєчасно прибути на базу практики;
- дотримуватися правил охорони праці на підприємстві (в установі, організації тощо);
- виконувати завдання, передбачені програмою практики;
- підготувати звітну документацію з практики;
- своєчасно подати звіт з практики та захистити його перед комісією.

5. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИК І ОЦІНЮВАННЯ ЇХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Після закінчення періоду практики студенти звітують про виконання програми практики та індивідуального завдання. Форми звітності визначаються наскрізною та робочою програмами практики. До звітної документації відносяться щоденник практики, звіт з практики та інші.

За результатами проходження **навчальної практики** студентом подається керівнику практики від кафедри для перевірки та оцінювання щоденник навчальної практики. У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з навчальної практики визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками навчальної практики проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік виставляється в останній день практики. Оцінювання її результатів здійснюється керівником практики від кафедри на підставі:

- повноти та якості виконання студентом програми практики та індивідуального завдання (за наявності);
- оформлення і змістовності наповнення щоденника практики та інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Нарахування балів за підсумками проходження навчальних практик, що містять у своєму складі тематичні блоки, здійснюється у відповідності до схем нарахування балів, побудованих з урахуванням тривалості вивчення тематичного блоку.

Нарахування балів за підсумками проходження навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» відбувається згідно розподілу (табл.5).

Таблиця 5

Схема нарахування балів з навчальної практики «Комплексна навчальна практика І» студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія

Назва навчальної практики	Тематичні блоки навчальної практики	Кількість балів
Комплексна навчальна практика І	Біологія	40
	Землелогія	40
	Метеорологія і кліматологія	20
Разом		100

Нарахування балів за підсумками проходження навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» відбувається згідно розподілу (табл.6).

Таблиця 6

Схема нарахування балів з навчальної практики «Комплексна навчальна практика II» студентів освітньо-професійної програми Екологія ступеня вищої освіти Бакалавр спеціальності 101 Екологія

Назва навчальної практики	Тематичні блоки навчальної практики	Кількість балів
Комплексна навчальна практика II	Ландшафтна екологія та природно заповідний фонд	40
	Моніторинг довкілля	40
	Агроекологія	20
Разом		100

За результатами проходження **виробничої (переддипломної) практики** студентом подається звіт з практики разом зі щоденником на кафедру для реєстрації та керівнику практики від кафедри – для перевірки та оцінювання.

У щоденнику практики студент у хронологічному порядку відображає зміст виконуваної ним роботи під час практики з коротким її аналізом. Щоденник практики обов'язково підписується керівниками практики.

Вимоги до структури та обсягу звіту з практики наводяться у робочій програмі практики

Звіти з виробничої, переддипломної практик захищається студентом перед комісією, яка призначена наказом ректора Університету.

Критерії оцінювання та схема нарахування балів з виробничої, переддипломної практик визначаються науково-педагогічними працівниками кафедри і вказуються у робочій програмі практики.

За підсумками виробничої, переддипломної практик проводиться семестровий контроль у формі диференційованого заліку. Диференційований залік з практики виставляється протягом перших двох теоретичних тижнів після її закінчення головою комісії із захисту звітів з практики.

Голова комісії підсумовує бали, нараховані керівником практики від кафедри та комісією із захисту звітів з практики.

Керівником практики від кафедри нарахування балів здійснюється на підставі:

- оцінки результатів проходження практики студентом, наданої у відгуку-характеристиці керівника практики від бази практики;
- оцінки якості оформлення і змістовності наповнення щоденника та звіту з практики;
- оцінки виконання інших матеріалів, передбачених робочою програмою практики.

Комісія із захисту звітів з практики нараховує бали за підсумками презентації студентом результатів проходження практики та відповідей на запитання членів комісії.

Підсумкова оцінка результатів проходження практик визначається за 100-бальною, 4-бальною шкалою та шкалою ЄКТС (табл.7).

Таблиця 7

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

За 100-бальною шкалою	Шкала ЄКТС	За 4-бальною шкалою
90 – 100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	задовільно
60-63	E	
35-59	FX	незадовільно
1-34	F	

Підсумки практики обговорюються на засіданнях кафедр, конференціях, круглих столах та інших заходах, а загальні підсумки – на вчених радах факультету та Університету.

